

بررسی انتقال بحران در شبکه مالی جهانی به ایران

فاطمه طالقانی،* علیرضا شکیبایی،** سید مهدی صالحی،*** سید

عبدالمجید جلائی اسفندآبادی و مهدی نجاتی****

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۷/۲۴

تاریخ وصول: ۱۳۹۷/۱۰/۰۴

چکیده

براساس مطالعات انجام شده، بازار مالی براساس توزیع قانون توانی همانند یک سیستم پویا می‌تواند به نقطه بحرانی (یا بحران مالی) برسد و حتی تا بی‌نهایت نیز پیش برود. برای راستی‌آزمایی این موضوع با توجه به وجود آمارهای معتبر و همچنین دیده شدن مناطق مهم اقتصادی در جغرافیای جهانی، چهار بورس اوراق بهادار تهران، مسکو، ابوظبی و نیویورک انتخاب شده‌اند. در ساختار علمی مقاله دو سؤال به این شرح مطرح شده‌اند: اول اینکه آیا بحران‌ها در چهار بازار به وقوع پیوسته‌اند و شدت هر یک چقدر است؟ دوم اینکه اگر بحران ۲۰۰۹-۲۰۰۷ بازارها را متأثر ساخته، ارزش در معرض ریسک و ریزش مورد انتظار در بحران چقدر بوده است؟ نتایج نشان می‌دهند که بحران‌های مالی براساس توزیع قانون توانی و واکنشی در چهار بازار به وقوع پیوسته‌اند و شدت هر یک نیز متفاوت بوده است. به گونه‌ای که بحران‌های به وقوع پیوسته در بورس اوراق بهادار تهران به ترتیب بزرگی عبارتند از: تأثیر اولین خصوصی‌سازی در بورس اوراق بهادار در ۲۰۰۳، تأثیر تحریم‌های شورای امنیت ملل متحد در ۲۰۱۰، تأثیر کاهش ارزش پول ملی در ۲۰۱۲، تأثیر بحران مالی در ۲۰۰۹-۲۰۰۷، تأثیر اجرای توافق هسته‌ای بین ایران و گروه ۵+۱ در ۲۰۱۶، تأثیر کاهش قیمت نفت در ۲۰۱۴، تأثیر مذاکرات هسته‌ای در ۲۰۱۵، تأثیر اولین مذاکرات هسته‌ای در ۲۰۱۳، تأثیر شروع جنگ دوم خلیج فارس در ۲۰۰۳، تأثیر جنگ در روسیه در ۲۰۱۳ و تأثیر توافق هسته‌ای در لوزان در ۲۰۱۵. چهار بحران در بورس اوراق بهادار مسکو به ترتیب عبارتند از بحران مالی در ۲۰۰۹-۲۰۰۷، بحران اقتصادی در آسیا در ۱۹۹۷.

* دکتری اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر. کرمان، ایران. (نویسنده مسئول) (taleghani.fa@gmail.com)

** دانشیار و عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه شهید باهنر. کرمان، ایران.

*** استادیار و عضو هیات علمی دانشکده علوم پایه دانشگاه نیشابور. نیشابور، ایران.

**** استاد و عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه شهید باهنر. کرمان، ایران.

***** استادیار و عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه شهید باهنر. کرمان، ایران.

بحران مالی روسیه در روسیه ۱۹۹۸، کاهش ارزش روبل روسیه در ۲۰۱۶-۲۰۱۴. دو بحران مالی در بورس اوراق بهادار ابوظبی به ترتیب شدت عبارتند از بحران مالی جهانی در ۲۰۰۹-۲۰۰۷ و تأثیر کاهش قیمت نفت در ۲۰۱۴. مهم‌ترین حوادثی که بورس اوراق بهادار نیویورک را تحت تأثیر قرار داده‌اند به ترتیب عبارتند از بحران مالی جهانی ۲۰۰۷، سقوط ۱۹۸۷، افت بازارهای سهام در ۲۰۱۱، افت بازار سهام در ۲۰۰۲، بحران اقتصادی در آسیا در ۱۹۹۷، بحران مالی روسیه در ۱۹۹۸، حمله ۱۱ سپتامبر در ۲۰۰۱، تأثیر بهار در ۲۰۰۱، سقوط لحظه‌ای در ۲۰۱۰، شکست حباب تکنولوژی در ۲۰۰۰ و تأثیر فروش سریع در بازار سهام در ۲۰۱۶-۲۰۱۵. بنابراین، بحران مالی ۲۰۰۹-۲۰۰۷ هر چهار بورس را تحت تأثیر قرار داده است. همچنین بدترین زیان در هر بازار با کمک ارزش در معرض ریسک و ریزش مورد انتظار در بحران جهانی اخیر براساس طول دوره آن مشخص گردیده است. ارزش در معرض ریسک و ریزش مورد انتظار بدترین زیانی که ممکن است در پایان روز تجاری بعد در سطوح اطمینان ۹۹٪ و ۹۹٪ رخ دهد را نشان می‌دهد. نتایج برآورد ارزش در معرض ریسک در طول دوره بحران مالی ۲۰۰۹-۲۰۰۷ نشان می‌دهد که با در نظر گرفتن آنچه که رخ می‌دهد، بدترین زیان روزانه از ۱،۱٪، ۱۶،۱٪، ۴،۲٪ و ۹،۱٪ در روز تجاری بعد در سطح اطمینان ۹۵٪ و ۹۹٪ به ترتیب در بورس اوراق بهادار تهران، مسکو، ابوظبی و نیویورک فراتر نخواهد رفت. همچنین بدترین زیان روزانه از ۲،۵٪، ۲۶،۳٪، ۶،۹٪ و ۱۱٪ در روز تجاری بعد در سطح اطمینان ۹۹٪ بیشتر نخواهد شد. براساس ریزش مورد انتظار بدترین زیان مورد انتظار روزانه از ۲،۳٪، ۲۲،۸٪، ۵،۹٪ و ۱۰،۲٪ در روز تجاری بعد در سطح اطمینان ۹۵٪ فراتر نخواهد رفت. همچنین در سطح اطمینان ۹۹٪، بدترین زیان مورد انتظار از ۵،۱٪، ۳۵،۷٪، ۸،۹٪ و ۱۱٪ در روز تجاری بعد بیشتر نخواهد شد. بنابراین، شوک مالی جهانی منجر به بدترین زیان مالی مورد انتظار شده اما شدت آن در بازارها متفاوت است.

طبقه بندی JEL: G15.C10

واژه‌های کلیدی: بحران مالی، قانون توانی، قانون گوتنبرگ-ریشتر مالی